

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано основні тенденції розвитку молочного скотарства Львівської області. Охарактеризовано динаміку виробництва молока та молочних продуктів регіону. Розкрито економічні передумови розвитку ринку молока та молочної продукції.

Ключові слова. Ринок молока, молочна продукція, виробники, молочне скотарство.

Вступ. Сільське господарство і переробна сфера АПК мають велике соціальне значення, оскільки в сільській місцевості проживає значна частина населення України. Проблеми, які виникли в молокопродуктовому під комплексі, мають системний характер і безпосередньо пов'язані з економічною стратегією й тактикою державних органів влади в сільському господарстві. Незважаючи на досить невисокий рівень конкурентоспроможності, Україна посідає далеко не останнє місце на світовому ринку молока, конкуруючи в основному з європейськими країнами, чому сприяють вигідне географічне розташування й збережені економічні зв'язки з пострадянськими країнами. Разом з тим до основних проблем розвитку галузі можна віднести незадовільний стан сировинної зони молокопереробної промисловості, що в комплексі із зловживаннями при дотриманні технологічних процесів виробництва молочних продуктів призводить до формування негативного іміджу якості вітчизняної молочної продукції як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблем розвитку молочного скотарства та молокопродуктового підкомплексу загалом присвячено значна частина наукових публікацій, зокрема таких відомих вчених-економістів як М.М. Ільчука, М.К. Пархомця, С.В. Васильчак, С.О. Шевельової, Т.І. Яворської. Разом з тим не розкрито в повній мірі питання економічних передумов розвитку ринку молока та молочної продукції, зокрема і в Львівській області.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття економічних передумов розвитку ринку молока та молочної продукції. Виявлення основних засад формування.

Виклад основного матеріалу. Львівська область як регіон характеризується достатньо високим потенціалом щодо розвитку сільського господарства. Загалом, за даними 2007-2009 років в області було вироблено відповідно 4,8-4,3 % валової продукції сільського господарства, в тому числі молока відповідно 6,6-5,9%.

Висока щільність населення Західного регіону позитивно впливає на формування кола потенційних споживачів на ринку молока та молокопродуктів. Станом на 1 січня 2010 р. 39,7 % населення Львівської області проживало в сільській місцевості, що у свою чергу визначає певні тенденції в попиті та пропозиції сільськогосподарської продукції. Сьогодні ще досить велика частка сільськогосподарських підприємств Західного регіону збиткові і все більша частка у валовому виробництві молока припадає на господарства населення (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка питомої ваги категорій господарств Львівської області у виробництві молока, % до загального обсягу у 2006-2009 рр.

Категорії господарств	2006 р	2007 р	2008 р	2009 р	2009 р. до 2006 р.
Сільськогосподарські підприємства	3,2	3,0	3,2	3,6	0,4 пункт
Господарства населення	96,8	97,0	96,8	96,4	-0,4 пункт

Джерело: розраховано на основі даних Держкомстату України

Проаналізувавши стан молочного скотарства в господарствах населення Львівської області, можна виявити чимало проблем, які впливають на ефективність виробництва молока. По-перше, господарства населення мають низький рівень механізації та оснащеності технікою й обладнанням.

Господарства населення відчувають певні труднощі і у придбанні племінного молочнодняку і кормів, реалізації продукції. Відтворення стада здійснюється власними силами, в кращому випадку з використанням селекційного матеріалу пунктів штучного осіменіння. Руйнація тваринницьких ферм і відмова сільськогосподарських підприємств від ведення скотарства призупинила практику співпраці населення з цими підприємствами у напрямку відтворення стада. В результаті знижується продуктивність корів населення. Однією з проблем, яка впливає на обсяги виробленої продукції, залишається і незадовільний демографічний стан господарств населення. Господарства населення не можуть в повній мірі компенсувати втрати суспільного сектору на селі. Економічна криза в аграрному секторі призвела до поступового скорочення як поголів'я великої рогатої худоби в цілому, так і високопродуктивних корів зокрема (табл. 2).

**Динаміка питомої ваги поголів'я корів Львівської області за
категоріями господарств у 2004-2009 рр., %**

Область	2004 р	2005 р	2006 р	2007 р	2008 р	2009 р	2009 до 2004 р, п
Сільськогосподарські підприємства	5,7	6,1	6,4	6,0	6,0	6,3	0,6
у т.ч. фермерські господарства	0,7	0,9	1,0	1,3	1,4	1,7	1,0
Господарства населення	94,3	93,9	93,6	94,0	94,0	93,7	-0,6

Джерело: розраховано на основі даних Держкомстату України.

Загрозливою виглядає ситуація, за якої найбільша частка припадає на ті господарства, де поголів'я корів менше, ніж 100 голів. Це господарства, які в перспективі можуть відмовитися від ведення молочного скотарства або ж характеризуються низькою ефективністю. Середня група - сільськогосподарські підприємства з чисельністю від 100 до 299 корів. Це, як правило, не спеціалізовані, а багатопрофільні господарства. Сільськогосподарські підприємства з чисельністю корів від 300 до 499 - це залишки донедавна великих молочних підприємств або ж збережені середні. До них належать також середні або ж великі багатопрофільні сільськогосподарські підприємства. Слід зауважити, що таких серед фермерських господарств лише 44, або ж 3,9% із загальної кількості.

Незважаючи на помітні зрушення у нарощуванні обсягів виробництва молока в Україні, ще на досить невисокому рівні залишаються виробничі показники галузі, зокрема надії молока на одну корову. Слід зауважити, що Львівська область протягом останніх років все ще займає лідируючу позицію серед областей України по обсягам валового виробництва молока, поступаючись лише Вінницькій та Полтавській областям. Так, у 2009 р. було вироблено 682,5 тис.т. молока, що на 28,8% менше від рівня 2004 року.

Стан та тенденції розвитку молочної галузі вплинули на виробництво молочної продукції. Найбільш кардинально ця ситуація прослідковується в 2007-2009 рр. За цей період молокопереробні підприємства України суттєво сповільнили темпи виробництва основних видів молочної продукції, а вершків та сирів жирних скоротили відповідно на 82,3 та 65,9% (табл. 3).

Споживчий ринок молока та молочних продуктів формується під впливом обсягів продажу та цінової політики. За даними аудиту торгових точок ще у 2004 р., проведеного АС Нільсен Україна [1, с.18-19], були виділені основні загрози розвитку

ринку молока та молочних продуктів за регіональним аспектом: недооцінка транспортних витрат молокозаводами; молокозаводи іноді переоцінюють купівельну спроможність споживачів у регіонах (особливо у вищому середньому і преміум цінкових сегментах).

Таблиця 3

**Динаміка виробництва основних видів молочної продукції
в Львівській області у 2007-2009 рр.**

Продукція	2007 р	2008 р	2009 р	2007 до 2009 р, %
Молоко оброблене рідке	31744	31226	27703	87,3
Вершки	554	226	98	17,7
Масло вершкове	2301	2340	2477	107,6
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	2580	2628	1561	60,5
Сири жирні	2442	1221	832	34,1
Продукти кисломолочні	50318	62833	55120	109,4

Джерело: розраховано на основі даних Держкомстату України.

За ціновим аспектом були виділені наступні загрози:

- зростання розміру, кількості та частки в загальних обсягах реалізації супермаркетів призводить до застосування все агресивнішої політики з боку останніх, які вимагають від виробників все більших знижок, рекламних бюджетів і кредитів;
- великі магазини намагаються скоротити кількість постачальників, вимагаючи кваліфікованої логічної підтримки і якісних продуктів.

Висновки. Як показало дослідження, до основних причин скорочення обсягів споживчого ринку молока та молочної продукції можна віднести не передбачені загрози формування та пропозиції ринку, а незадовільний стан сировинної бази молокопереробної промисловості. Це призвело як і до фізичних скорочень обсягів переробки молока, так і зловживань щодо якісної характеристики молока та молочних продуктів, що понизило довіру споживачів до вітчизняної молочної продукції. В результаті можемо спостерігати скорочення темпів споживчої активності на фоні зниження загальної купівельної спроможності споживачів в результаті кризових явищ в економіці.

Список використаних джерел

1. Чагаровский В. Общее состояние молочной отрасли и перспективы ее развития // В. Чагаровський / Молочный мир 2005. - С.13-25.
2. Статистичний щорічник «Сільське господарство Львівщини» за 2009 р - Львів, 2010. - 150 с.

***Annotation.** The paper analyzes the main trends of dairy Lviv region. Characterize the dynamics of milk and dairy region. The economic conditions of milk and dairy products.*

***Key words.** Market milk, dairy products, producers, dairy cattle.*

УДК 339.137.2 (477)

Е.Г. Жнакіна, к.е.н., доцент,

Слов'янський державний педагогічний університет

ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

У роботі досліджено теоретичні основи формування міжнародної конкурентоспроможності країн. Визначено сильні та слабкі сторони економіки України порівняно з іншими країнами світу, проаналізовано чинники впливу на структурні процеси, запропоновано шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни за умов активізації інтегральних процесів і посилення тиску глобальної конкуренції.

***Ключові слова:** міжнародна конкурентоспроможність, інновації, інноваційний потенціал, інноваційна модель розвитку.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічного розвитку підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн є однією з найактуальніших задач досліджень в економіці. Посилення конкуренції між країнами ставить питання про дослідження основних характеристик конкурентоспроможного розвитку країни, чинників, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність, можливості її підвищення в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних основ конкуренції, її сучасних форм, міжнародного конкурентного середовища, аналіз причин та умов виникнення конкурентних переваг здійснено такими зарубіжними вченими: М. Портером, Р. Фатхутдиновим, П. Кругманом, Ф. Хайєком, Й. Шумпетером, О. Юдановим. Проблеми забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн досліджуються в роботах вітчизняних учених-економістів: Л. Антонюк, Я. Базилюк, Я. Белінської, В. Близнюка, А. Гальчинського, В. Геєця, Я. Жаліла, Д. Лук'яненка, С. Мочерного, В. Новицького, В. Семиноженка, А. Філіпенка.

Метою статті є системне визначення сильних та слабких сторін економіки України порівняно з іншими країнами світу, аналіз найвигідніших зовнішніх та внут-